

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС

ОГЛЕДАЛОТО НА ЗАГАДКИТЕ

Превод от испански: Румен Стоянов, 1994

chitanka.info

Мисълта, че Светото писание има (освен своята буквална стойност) символична стойност, не е умонепостижима и е древна; има я у Филон Александрийски, у кабалистите, у Сведенборг. Щом събитията, разказани от Писанието, са истински (Бог е Истината, Истината не може да лъже и прочие), трябва да приемем, че хората, извършвайки ги, са представили сякаш една тайна драма, определена и премислена от Бога. Оттам, при все че историята на вселената — а в нея нашите животи и най-тънката подробност от нашите животи — притежава една невъобразима стойност, символична, няма никакво безкрайно разстояние. Мнозина трябва да са го извървели; никой — тъй учудващо като Леон Блоа. (В психологическите откъси от Новалис и в този том от автобиографията на Магън, която се нарича *Лондонското приключение*, има една сродна хипотеза: че външният свят — формите, температурите, луната — е един език, който сме забравили ние, хората, или че едва го сричаме... Същото заявява Де Куинси^[1]: „Дори умонепостижимите звуци на земното кълбо трябва да са други такива алгебри и езици, които по някакъв начин си имат съответни ключове, своя строга граматика и свой синтаксис, и така най-малките неща на вселената могат да бъдат тайни огледала на поголемите.“)

Един стих от Свети Павел (I Коринтяни 13:12) вдъхновил Леон Блоа. *Сега виждаме смътно като през огледало, а тогава — лице в лице; сега зная донейде, а тогава ще позная, както и бидох познат.* Торес Амаг жалко превежда: „В настоящето виждаме Бога само като в някакво огледало, и то под неясни образи: но тогава ще Го видим лице в лице. Аз не Го познавам сега по друг начин освен несвършено: ала тогава ще Го позная с един ясен поглед по начина, по който аз съм познаван.“ 48 слова вършат службата на 22; невъзможно е да бъдеш по-словообилен и по-вял. Сиприано де Валера е по-верен: „Сега виждаме посредством огледало, в тъмнина; ала тогава *ще виждаме* лице в лице. Сега познавам отчасти; ала тогава ще познавам както съм познаван.“ Торес Амаг е на мнение, че стихът се отнася до нашето виждане за божественото; Сиприано де Валера (и Леон Блоа) — до нашето общо виждане.

Доколкото знам, Блоа не е придал на своята догадка окончателен облик. По протежение на неговото накъсано творчество (в което изобилстват, както всеки знае, хленчът и оскърблението) има различни

версии или лица. Ето няколко, които съм извадил от въпиещите страници на *Неблагодарният просяк*, от *Старецът от планината* и от *Непродаваемият*. Не вярвам да съм ги изчерпал: надявам се някой специалист по Леон Блоа (аз не съм) да ги допълни и поправи.

Първата е от юни 1894. Превеждам я така: „Сентенцията на Свети Павел: *Сега виждаме смътно като през огледалото* ще да е капандура, за да се гмурнем в истинската Бездна, която е душата на човека. Ужасяващата огромност на небосводните бездни е една самоизмама, едно външно отражение на *нашите бездни*, долавяни в «едно огледало». Трябва да разменим очите си и да упражняваме една възвишена астрономия в безкрайността на сърцата си, за които Бог е поискал да умре... Ако виждаме Млечния път, то е защото съществува *истински* в нашите души.“

Втората е от ноември същата година. „Спомням си една от моите най-стари идеи. Царят е ръководителят и духовният баща на сто и петдесет милиона души. Свирепа отговорност, която е само привидна. Може би не е отговорен пред Бога, освен за неколцина човешки същества. Ако бедняците от неговата империя са потискани по време на царуването му, ако от това царуване произтичат огромни злополуки, кой знае дали прислужникът, натоварен да му лъска чизмите, не е истинският и единствен отговорен? В тайнствените разпореждания на Глъбината кой е наистина Цар, кой е крал, кой може да се похвали, че е просто служител?“

Третата е от едно писмо, писано през декември. „Всичко е символ, дори най-разкъсващата болка. Ние сме спящи, които викат насън. Не знаем дали нещо, което ни сломява, не е тайното начало на нашата по-сетнешна радост. Виждаме сега, твърди Свети Павел, *per speculum in aenigmate*, буквално: «в загадка посредством огледало», и няма да виждаме другояче до пришествието на Оня, Който е целият в пламъци и Който трябва да ни покаже всички неща.“

Четвъртата е от май 1904. „*Per speculum in aenigmate*“ — казва Свети Павел. „Виждаме всички неща наопаки. Когато смятаме, че даваме, получаваме и т.н. Тогава (ми казва една обична скръбна душа) ние сме в небето и Бог страда на земята.“

Петата е от май 1908. „Ужасяваща е идеята на Хуан относно текста *Per speculum*. Насладите на този свят ще да са мъченията на ада, видени *наопаки*, в огледало.“

Шестата е от 1912. На всяка една от страниците на *Душата на Наполеон*, книга, чието намерение е да разгадае символа *Наполеон*, разгледан като предшественик на друг герой — човек и също символ, — който е скрит в бъдещето. Достатъчно ще ми е да приведа два откъса. Единият: „Всеки човек е на земята, за да символизира нещо, което не знае, и за да осъществи една частица или една планина от невидимите градива, които ще послужат за построяването на Божия град.“ Другият: „Няма на земята човешко същество, способно да заяви кое е то, с увереност. Никой не знае какво е дошъл да върши на този свят, на какво съответстват постъпките му, чувствата му, идеите му, нито пък кое е истинското му *име*, неговото непреходно Име в регистъра на Светлината... Историята е огромен богослужебен текст, където йотите и точките не струват по-малко от стиховете или целите глави, ала важността на едните и на другите е неопределима и е дълбоко скрита.“

Предходните новоредия може би ще се сторят на читателя просто благодарността на Блоа. Доколкото знам, той не се е погрижил да ги обосновава. Аз не смея да ги съдя като правдоподобни и навярно неизбежни в християнското учение. Блоа (повтарям) не е направил нищо друго, освен да приложи към цялото Сътворение метода, който еврейските кабалисти са приложили към Писанието. Те помислили, че творба, продиктувана от Светия дух, е абсолютен текст: струва си да речем — текст, където съдействието на случайността е изчислимо на нула. Тази изумителна предпоставка на една книга, непроницаема за непреднамереността, книга, която е механизъм с безкрайни цели, ги подтикнала да разместят записаните думи, да съберат числената стойност на буквите, да имат предвид тяхната форма, да наблюдават малките и големите букви, да търсят акростишия и анаграми и към други тълкувателски строгости, с които не е трудно да се подиграем. Тяхната възхвала е, че нищо не може да бъде непреднамерено в творението на един безкраен промисъл^[2]. Леон Блоа постулира този йероглифен характер — този характер на божественото писание, на тайнопис на ангелите — във всички мигове и във всички същества на света. Суеверният вярва, че прониква в това органично писание: тринадесет сътрапезници съчленяват символа на смъртта; един жълт опал — на нещастieto...

Съмнително е светът да има смисъл, още по-съмнително е да има двоен и троен смисъл, забелязва недоверчивият. Аз разбирам, че е така; но разбирам, че йероглифният свят, постулиран от Блоа, е най-подходящият за сана на интелектуалния Бог на богословите.

Никой човек не знае кой е — твърди Леон Блоа. Никой като него не е способен да онагледява това съкровено незнание. Той вярваше, че е строг католик, а бе продължител на кабалистите, таен брат на Сведенборг и на Блейк: ересиарси.

---

[1] Съчинения. 1896, том първи, с. 129. ↑

[2] Какво е един безкраен промисъл? — ще запита може би читателят. Няма богослов, който да не го определи; аз предпочитам примера. Крачките, които прави човек от деня на своето раждане до смъртта си, рисуват във времето една немислима фигура. Божественият промисъл предусеща тази фигура незабавно, както човекът — един триъгълник. Тази фигура (може би) има определена своя функция в стопанството на вселената. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.